

April - Hamang papirfabrikk

I anledning tiårsjubileet for Sandvika som by vil Månedens kulturminner 2013 fokusere på kulturminner i Bærums hovedstad. Noen kulturminner i Sandvika har vært presentert i "Månedens kulturminne" tidligere, og kan søkes opp i kommunens nettsider.

Hamang Papirfabrik A/S ble grunnlagt på gården Øde-Hamangs grunn av brukseier Eyvind Lyche og ing. Leonard Becker som kjøpte eiendommen av Forretningsdamernes Feriehem i 1906. Ideen med å starte papirfabrikk hadde sin bakgrunn i at finere papirkvaliteter måtte importeres fra utlandet. Beliggenheten ved elven, nærheten til jernbane, sjøtransport og Kykkelsrud transformatorstasjon var ideell. Driften kom i gang i 1907. Fabrikken hadde eget sidespor fra jernbanen fram til 1920. Senere ble råvarer og ferdigprodukter fraktet, først med hest til kaia, senere med slepebåten "Hamang I" på Sandvikselva mellom fabrikken og dampskipsbryggen på Kadettangen hvor det var omlasting. Navnet Hamang antas å sin opprinnelse i gammelnorsk hom eller ham som betyr knehase og viser til den sterke krummingen i elva.

Det gamle fabrikanlegget besto av fabrikkbygninger og fabrikkpipe i tegl, verksted, smie, fyrhus, lager, spisebrakker, stall med vognskjul, gartnerboliger, etc. Kontorbygningen ble oppført i 1920. Vannrenseanlegget (tanken) kom i 1960-årene på grunn av økende forurensing i Sandvikselva.

Fabrikken produserte først trefritt skrive- og trykkepapir. Senere ble det produsert pergaloïd-papir for pakking av smør, fetevarer, fisk, etc. I 1938 ble sortimentet utvidet med protokoll-, tegne-, og klutepapir. Vannmerket papir, sikkerhetspapir, bibelpapir og farget papir ble også produsert. Under krigen produserte fabrikken materiale til blendingsgardiner, frimerkepapir og seddelpapir. Sedlene ble på folkemunne kalt "uslinger" og "quislinger". En usling var en én-kroneseddel, og det gikk to uslinger på en quisling. Hamang Papirfabrik A/S var lenge Sandvikas største arbeidsplass. I 1924 hadde fabrikken 230 ansatte i tre skift, hvorav 60 kvinner. Hamang Sag og Høvleri, som lå der E16 går i dag, leide lokaler av papirfabrikken, og ble nedlagt etter 2. verdenskrig.

Ved siden av fabrikken, ble gårdsbruket drevet videre med potet-, grønnsaks- og bær dyrking. I tillegg til gården tilhørte også eiendommene Hagelund og Kjørbotangen fabrikken. Disponentboligen lå i skråningen i nordvest, omtrent der våningshuset på Øde-Hamang hadde ligget. Folkets hus i Skytterdalen ble oppført i 1915-1916 av Vestre Bærum arbeiderparti med støtte fra Hamang papirarbeiderforening.

Papirindustrien fikk vanskelige tider i 1970-årene og i 1981 måtte Hamang Papirfabrikk AS med 110 ansatte innstille. Bedriften drives i dag videre som eiendoms- og investerings-selskapet Hamang Næringscenter ANS. Fabrikklokalene, som er pusset opp, utvidet og modernisert har bevart mye av sitt opprinnelige preg og leies ut til forskjellige

virksomheter.

Kilder:

Aleksikon.no

Borgen, Per Otto, 2006, Asker og Bærum Leksikon

Nettum, Rolf Nyboe, red. 1994, Det Sandvika som forsvant
SEFRAK-registeret

Liv Frøysaa Moe